

Smjernice za povećanje cijene usluga zbog nepredviđenog porasta troškova s metodologijom izračuna razlike u cijeni usluge

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

Hrvatska gospodarska komora objavila je smjernice za povećanje cijene usluga u graditeljstvu kao preporuku za standardizirano prilagođavanje ugovorenih cijena zbog nepredviđenog porasta troškova, uz metodologiju izračuna razlike u cijeni, uzimajući u obzir specifičnosti svakog ugovora i propise, a posebno je težište na javnim naručiteljima.

Porast cijena troškova neophodno potrebnih za pružanje usluga u graditeljstvu (projektantske usluge, stručni nadzor, vođenje projekata i drugo) može uzrokovati osnovanu potrebu izvršitelja tih usluga za povećanjem ugovorene cijene usluge radi provedbe projekata. Zato je Hrvatska gospodarska komora objavila Smjernice za povećanje cijene usluga zbog nepredviđenog porasta troškova s metodologijom izračuna razlike u cijeni usluge. Smjernice su izradili dr. sc. Mičo Ljubenko, mr. sc. Branimir Bosanac i mr. sc. Ivan Idžojtić sa suradnicima Mirjanom Čagalj, dipl. ing. građ., prof. dr. sc. Petrom Miladinom i prof. dr. sc. Antom Perkušićem.

Cilj tih smjernica jest davanje okvira te preporuka naručiteljima i pružateljima usluga kada nastupe okolnosti mogućeg priznanja zahtjeva za povećanje cijene usluga na način koji će biti standardiziran u mjeri u kojoj je to moguće, uzimajući u obzir posebnosti svakog ugovora o pružanju određene usluge, osobito za javne naručitelje.

U skladu s tim smjernicama svaki naručitelj i izvođač te eventualno kontrolna tijela ili druga tijela javne vlasti samostalno primjenjuju propise na pojedine ugovorene odnose, u skladu s konkretnim uvjetima tih ugovora i konkretnim okolnostima koje se odnose na te ugovore, pri čemu su Smjernice neobvezujuća preporuka svim dionicima tih postupaka. Smjernice su strukturirane u nekoliko

ključnih poglavlja. U prvome poglavlju "Smjernice" navedeno je da zakonski okvir propisuje da javni naručitelji mogu regulirati povećanje cijena usluga kroz odredbe ugovora o javnoj nabavi primjenjujući članke 315. do 322. Zakona o javnoj nabavi (ZJN) u vezi s člancima 369. do 375. Zakona o obveznim odnosima (ZOO). Ako ugovor unaprijed ne predviđa mogućnost izmjene cijene, pružatelj usluge može, u slučaju nepredviđenih okolnosti, zatražiti povećanje cijene ako dokaže da su takve okolnosti uzrokovale znatne troškove ili otežano ispunjenje ugovora.

Prvo poglavlje fokusirano je na ugovore o pružanju usluga poput stručnog nadzora, vođenja projekata i sličnih djelatnosti, dok se povećanja cijena radova i robe rješavaju drugim propisima i preporukama. Ako ugovor sadržava indeksnu klauzulu, cijena se može usklađivati prema unaprijed definiranim uvjetima. Ako takva klauzula ne postoji, naručitelji su dužni primijeniti pravila ZOO-a za dokazivanje nepredvidljivih okolnosti.

Dokazivanje porasta troškova temelji se na podacima iz javnih izvora poput indeksa Državnog zavoda za statistiku i HGK-a, uz analizu razlike između predvidivih i stvarnih porasta troškova. Preporučuje se da budući ugovori obavezno uključuju indeksne klauzule kako bi se izbjegli sporovi i olakšala prilagodba cijena u uvjetima promjene troškova. Revizijski trag zahtjeva za prilagodbu cijene

mora sadržavati dokumentirane analize troškova i obrazloženje razloga za izmjenu. Time se omogućuje transparentnost postupka i zaštita prava obje strane.

U drugome poglavlju objašnjena je metodologija izračuna razlike u cijeni usluge od ugovorene cijene. Ta metodologija primjenjuje se u slučajevima kada ugovor o pružanju usluga ne predviđa promjenjivu cijenu. Pravnu osnovu čine članak 369. Zakona o obveznim odnosima (ZOO) i članak 317. Zakona o javnoj nabavi.

Postupak prilagodbe cijene pokreće se na zahtjev pružatelja usluge kada povećanje troškova, uzrokovano nepredvidivim okolnostima, otežava ili čini pružanje usluge neisplativim, kako je to definirano člankom 369. ZOO-a. Zahtjev mora biti potkrijepljen dokumentacijom koja osigurava revizijski trag i opravdava traženju izmjenju.

Izračun se temelji na analizi strukture ponudbene cijene ugovora, raspoređujući je na izravne i neizravne troškove. U skladu s financijskim kriterijima "velikoga gubitka" ili "pretjerano otežanog pružanja usluge" razmatra se samo povećanje izravnih troškova koje premašuje ostvarene prihode.

Za obračunane razlike u cijeni pružatelj usluge naručitelju izdaje zaseban račun kvartalno, s obavezom dostave računa najkasnije 30 dana nakon završetka kvartala ili, za prvi obračun, 30 dana nakon potpisa dodatka ugovoru.

Račun mora sadržavati sve zakonom propisane elemente te sljedeće stavke: razdoblje obračuna, kumulativni iznos razlike u cijeni, iznos razlike obračunane prethodnim računima te iznos razlike obračunane u tekućem obračunu. Prilog računu jest analitički prikaz obračuna razlike u cijeni po vrsti usluge za sva razdoblja, koji mora uključivati ukupnu vrijednost usluge, razliku obračunanu po usluzi, ukupnu obračunanu razliku, razli-

ku po prethodnim obračunima te razliku po trenutačnom obračunu.

Rekapitulacija obračuna mora jasno prikazivati ukupni iznos obračunane razlike po uslugama. Pružatelj usluge dužan je naručitelju dostaviti analitički prikaz i rekapitulaciju obračuna u otvorenome *Excel* formatu.

Treće poglavlje Smjernica nosi naziv "Ekonomska obrazloženje: Pretjerano otežano ispunjenje obveze i pretjerano veliki gubitak". U Smjernicama za povećanje cijene usluga HGK-a od 23. kolovoza 2024. istaknuta je potreba za tumačenjem članka 369. Zakona o obveznim odnosima, koji obrađuje pojmove "pretjerano otežano ispunjenje obveze" i "pretjerano veliki gubitak". To tumačenje ključno je za razumijevanje specifičnih ugovornih odnosa u graditeljstvu koji nisu obuhvaćeni ugovorima o građenju poput projektantskih usluga, stručnog nadzora i vođenja projekata. Iz ekonomske perspektive ne postoje univerzalne definicije tih pojmova, već se njihovo značenje temelji na promišljanjima o poslovnoj nesigurnosti koja uključuje rizik i neizvjesnost. Rizik je nesigurnost s odredivom vjerojatnosti, dok je neizvjesnost nesigurnost bez odredivih vjerojatnosti, a ta je razlika u osnovi tumačenja članka 369.

Prema članku 369. ZOO-a, "pretjerano otežano ispunjenje obveze" predstavlja infrastrukturne i tržišne poremećaje koji stvaraju neizvjesnost, dok "pretjerano veliki gubitak" uključuje znatne financijske posljedice zbog promjena u cijenama, kamatama ili drugim financijskim parametrima.

Pretjerano otežano ispunjenje obveze odnosi se na neekonomske čimbenike poput poremećaja u transportu i logistici, prirodnih katastrofa ili regulatornih promjena. Iako često ima latentne financijske učinke, nije isključivo financijska kategorija i zahtijeva operativno-tehničke pokazatelje za definiranje.

S druge strane, "pretjerano veliki gubitak" financijska je kategorija koja uključuje višak troškova nad prihodima, pri čemu je taj višak znatan i ugrožava održivost poslovanja. Gubitak se definira kao negativni financijski rezultat, a pretjerano veliki gubitak jest onaj dio nepokrive-

nih troškova koji obuhvaća prioritete inpute potrebne za poslovnu održivost, naprimjer, troškove rada.

Kod radno-intenzivnih usluga u graditeljstvu poput projektantskih ili usluga stručnog nadzora, prioritetni troškovi su troškovi rada. Zato se pretjerano velik gubitak javlja kada prihodima nije moguće pokriti osnovne troškove rada, što narušava financijsku stabilnost već na razini primarnih inputa. Tako definirani pojmovi omogućuju bolje razumijevanje i primjenu članka 369. ZOO-a, posebno u kontekstu nepokrivenih troškova i zahtjeva za povećanjem cijena usluga zbog nepredvidivih okolnosti. U zadnjemu, četvrtome poglavlju Smjernica prikazani su obrasci.

Glavni je cilj publikacije pružiti okvir i preporuke naručiteljima i pružateljima usluga u situacijama kada je potrebno priznati zahtjeve za povećanje cijene usluga. Poštujući specifičnosti svakog ugovora, te neobvezujuće preporuke osmišljene su kako bi omogućile transparentnu i standardiziranu prilagodbu cijena, osobito u kontekstu javnih naručitelja. Dokument se može besplatno preuzeti na mrežnim stranicama Hrvatske gospodarske komore:

<https://hgk.hr/documents/smjernice-za-povecanje-cijena-usluga-101267583ac63d6e5.pdf>

Izvor: HGK

